

O'zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta'limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA'LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 5-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov
Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov
Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev

TAHRIR HAY'ATI

Aniq va tabiiy fanlar: k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar: s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d., prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD, dots. M.Asranboyeva.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD, dots. P.Lutfullayev, PhD, dots. M.Yakubbayev.

Texnik muharrir: R.Tursunov

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.

Pochta indeksi: 160136, **Faks:** (0369) 227-27-21,

Email: Info@namspi.uz

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi asosida chop etiladi. Jurnal Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrda (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan. UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA AKSIOLOGIK KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Siddikov Baxtiyor Saidkulovich

Farg'ona davlat universiteti, pedagogika fanlari nomzodi, professor

E-mail: bs.siddiqov@pf.fdu.uz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7712-6654>

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarda aksiologik kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari nazariy-metodologik va amaliy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Aksiologik kompetensiya qadriyatni bilish bilangina cheklanmay, uni pedagogik vaziyatda anglash, baholash, ongli tanlash, shaxsiy-kasbiy pozitsiyaga interiorizatsiya qilish, muloqot va faoliyatda namoyon etish hamda refleksiv korreksiyalash imkonini beruvchi integrativ kasbiy sifat sifatida talqin etiladi. Kontent-tahlil, qiyosiy tahlil, pedagogik modellashtirish va tizimlashtirish asosida pedagogik imkoniyatlarning mazmuniy-integrativ, faoliyatli-amaliy, kommunikativ-deontologik, raqamli-etik, refleksiv va diagnostik yo'nalishlari ajratildi. Natijada aksiologik kompetensiyani rivojlantirishning "bilim – shaxsiy ma'no – emotsional-irodaviy qabul – axloqiy-pedagogik tanlov – faoliyat – refleksiya va korreksiya" mantiqi asoslandi hamda uni auditoriya mashg'ulotlari, mustaqil ta'lim, pedagogik amaliyot va ma'naviy-ma'rifiy faoliyat integratsiyasida amalga oshirish bo'yicha ilmiy-metodik xulosalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: aksiologik kompetensiya, bo'lajak o'qituvchi, pedagogik imkoniyat, qadriyat, deontologiya, refleksiya, pedagogik dilemma, raqamli etika

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ АКСИОЛОГИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Аннотация. В статье анализируются педагогические возможности развития аксиологических компетенций у будущих учителей с теоретико-методологических и практических позиций. Аксиологическая компетенция рассматривается как интегративное профессиональное качество, обеспечивающее не только знание ценностей, но и их осмысление, оценивание, осознанный выбор, интериоризацию в личностно-профессиональную позицию, проявление в общении и деятельности, а также рефлексивную коррекцию. На основе контент-анализа, сравнительного анализа, педагогического моделирования и систематизации выделены содержательно-интегративные, деятельностно-практические, коммуникативно-деонтологические, цифрово-этические, рефлексивные и диагностические возможности. Обоснована логика развития: «знание – личностный смысл – эмоционально-волевое принятие – нравственно-педагогический выбор – деятельность – рефлексия и коррекция».

Ключевые слова: аксиологическая компетенция, будущий учитель, педагогические возможности, ценность, деонтология, рефлексия, педагогическая дилемма, цифровая этика

PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING AXIOLOGICAL COMPETENCIES IN FUTURE TEACHERS

Abstract. This article analyzes the pedagogical opportunities for developing axiological competencies in pre-service teachers from theoretical, methodological and practical perspectives. Axiological competence is interpreted as an integrative professional quality that enables not only knowledge of values, but also their comprehension, evaluation, conscious choice, internalization into a personal-professional position, manifestation in communication and activity, and reflective correction. Based on content analysis, comparative analysis, pedagogical modeling and systematization, content-integrative, activity-based, communicative-deontological, digital-ethical, reflective and diagnostic opportunities are identified. The developmental logic "knowledge – personal meaning – emotional-volitional acceptance – moral-pedagogical choice – activity – reflection and correction" is substantiated.

Keywords: axiological competence, pre-service teacher, pedagogical opportunities, values, deontology, reflection, pedagogical dilemma, digital ethics

KIRISH

Zamonaviy pedagogik ta'limda o'qituvchini tayyorlash natijasi faqat fan bilimlari va metodik ko'nikmalar yig'indisi bilan belgilanmaydi. Pedagogning har bir qarori – baholash, muloqot, intizom, inklyuziv yondashuv, raqamli vositani tanlash yoki o'quvchining fikriga munosabat – muayyan qadriyatlar iyerarxiyasiga tayanadi. Shu sababli bo'lajak o'qituvchining kasbiy tayyorgarligida qadriyatlarni anglash va real pedagogik vaziyatlarda mas'uliyatli qo'llash qobiliyatini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Pedagogik aksiologiya nuqtayi nazaridan qadriyat shaxsning faoliyatini yo'naltiruvchi ichki mezon bo'lib, uning kasbiy maqsadi, munosabati va xulq-atvorida namoyon bo'ladi. A.Kaldibekova va B.Xodjayev pedagogik aksiologiyada inson va ta'limning o'zini bazaviy qadriyat sifatida talqin qiladilar. Mardonov ta'limiy qadriyatlarning pedagog kadr tayyorlashdagi maqsad va mezonlik funksiyasini asoslaydi. Kompetensiyaviy yondashuv bilan integratsiyada esa qadriyat "bilinadigan mazmun"dan "kasbiy qarorni boshqaradigan mezon" darajasiga ko'tariladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Xalqaro tadqiqotlarda ham qadriyatlar o'qituvchi ta'limining yashirin yoki epizodik komponenti bo'lib qolmasligi ta'kidlanadi. M.Willemse, M.Lunenberga va F.Korthagen o'qituvchi pedagoglar uchun qadriyatlar bilan ishlash nazariy bilim, shaxsiy namuna va refleksiyaning birlashtirishini ko'rsatgan. R.Thornberg qadriyatlar ta'limida professional bilim yetishmasligi intuitiv va vaziyatga bog'liq yondashuvlarni kuchaytirishini qayd etadi. Pantić va Wubbels esa o'qituvchining axloqiy qadriyatlari shaxslararo munosabatlar va madaniy kompetentlik bilan bog'liqligini ko'rsatadi.

Raqamli transformatsiya mazkur muammoni yanada dolzarblashtirmoqda. Sun'iy intellekt, akademik halollik, shaxsiy ma'lumotlarni himoyalash, algoritmik xolislik, mualliflik, inson agentligi va raqamli tenglik masalalari o'qituvchidan texnik savodxonlik bilan bir qatorda etik-pedagogik baholashni talab qiladi. UNESCOning o'qituvchilar uchun aksiologik kompetensiyalari doirasida inson markaziyligi va AI etikasi alohida yo'nalish sifatida ko'rsatilishi aksiologik tayyorgarlikning zamonaviy mazmunini belgilaydi.

Maqolaning maqsadi bo'lajak o'qituvchilarda aksiologik kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik imkoniyatlarni tizimlashtirish, ularning mazmuni va funksional aloqalarini ochib berish hamda pedagogik ta'lim jarayoniga tatbiq etish mexanizmlarini ilmiy-metodik jihatdan asoslashdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi aksiologik, kompetensiyaviy, tizimli, faoliyatli, deontologik, refleksiv va integrativ yondashuvlarning o'zaro uyg'unligiga tayandi. Nazariy bosqichda pedagogik aksiologiya, kasbiy kompetentlik, qadriyatlar ta'limi, o'qituvchi identiteti, etik dilemma, refleksiv amaliyot va raqamli etika bo'yicha milliy hamda xorijiy manbalar kontent-tahlil qilindi. Qiyosiy tahlil orqali turli konsepsiyalarda qadriyatning bilim, munosabat, tanlov, xulq-atvor va refleksiya bilan aloqasi aniqlashtirildi.

Pedagogik modellashtirish yordamida aksiologik kompetensiyaning rivojlanish jarayoni bosqichlari va pedagogik imkoniyatlar o'rtasidagi funksional aloqalar ishlab chiqildi. Tizimlashtirish usuli pedagogik imkoniyatlarni mazmuniy, tashkiliy, texnologik, muhitga oid va diagnostik guruhlariga ajratish uchun qo'llanildi. Empirik apparat sifatida pedagogik kuzatish, suhbat, anketa, aksiologik bilim testi, pedagogik dilemma, kritik hodisa tahlili, mikroo'qitish, e-portfolio, refleksiv kundalik, o'zini o'zi, tengdosh va ekspert baholash vositalari konseptual jihatdan uyg'unlashtirildi.

Tadqiqotning metodik tamoyili bitta test yoki deklarativ so'rovnoma bilan cheklanmaslikdan iborat. Aksiologik kompetensiya ichki qadriyatli pozitsiya va tashqi faoliyat birligini ifodalaganligi sababli, uni baholashda bilim, tanlov, muloqot, amaliy harakat va refleksiyani turli manbalar orqali kuzatish zarur. Shu bois diagnostik triangulyatsiya pedagogik imkoniyatlarni aniqlashning ham, rivojlanish natijasini baholashning ham muhim sharti sifatida qaraldi.

NATIJALAR

Tahlil natijasida bo'lajak o'qituvchilarda aksiologik kompetensiyalarni rivojlantirish uchun bir-birini to'ldiruvchi oltita pedagogik imkoniyat guruhi ajratildi. Birinchi guruh – mazmuniy-integrativ imkoniyat. Uning mohiyati milliy, umuminsoniy, ma'naviy-axloqiy va kasbiy-pedagogik qadriyatlarni alohida tarbiyaviy mavzu sifatida emas, pedagogik fanlar mazmunidagi tushuncha, muammo, vaziyat va kasbiy qarorlar bilan bog'lab o'rganishdan iborat. Bunda "aksiologik-didaktik birlik" ilmiy tushuncha, qadriyatli ma'no, pedagogik muammo yoki dilemma, dalillangan qaror yoki faoliyat mahsuli hamda refleksiyani yagona didaktik konstruksiyada birlashtiradi.

Ikkinchi guruh – faoliyatli-amaliy imkoniyat. Qadriyatli bilimning kompetensiyaga aylanishi talaba uni real yoki modellashtirilgan pedagogik vaziyatda qo'llaganda yuz beradi. Pedagogik dilemmalar, kritik hodisalar, keyslar, mikroo'qitish, pedagogik amaliyot va ijtimoiy loyihalar talabaning manfaatdor tomonlarni aniqlashi,

qadriyatlar ziddiyatini ko'rish, muqobil qarorlarni qiyoslashi, oqibatlarni prognoz qilishi va o'z tanlovini asoslashiga sharoit yaratadi.

Uchinchi guruh – kommunikativ-deontologik imkoniyat. O'qituvchi kasbining axloqiy tabiati burch, adolat, insonparvarlik, talabchanlik, maxfiylik, hurmat va mas'uliyatni kundalik muloqotda uyg'unlashtirishni talab qiladi. Dialog, bahs, rolli vaziyat, mentorlik suhbat va konfliktlarni tahlil qilish texnologiyalari talabning nafaqat "to'g'ri javob"ni bilishi, balki o'z pozitsiyasini etik va professional tarzda ifodalashi, boshqalarning qadr-qimmatini saqlagan holda kelishmovchilikni boshqarishi uchun pedagogik maydon yaratadi.

To'rtinchi guruh – raqamli-etik imkoniyat. Sun'iy intellekt va raqamli platformalardan foydalanish bo'lajak o'qituvchiga mualliflik, akademik halollik, ma'lumotlar maxfiyligi, algoritmik tarfkashlik, raqamli tengsizlik va inson nazorati bilan bog'liq vaziyatlarni tahlil qilish imkonini beradi. Bunday vaziyatlar aksiologik kompetensiyaning zamonaviy kontekstini kengaytirib, texnologik qarorning pedagogik va axloqiy oqibatini birgalikda baholash ko'nikmasini rivojlantiradi.

Beshinchi guruh – refleksiv-korreksion imkoniyat. Qadriyatning shaxsiy-kasbiy pozitsiyaga aylanishi muntazam refleksiyasiz barqarorlashmaydi. Refleksiv kundalik, e-portfolio, "mening pedagogik qarorim" tahlili, o'zini o'zi baholash va mentor fikri talabning nima qilgani bilan birga nima uchun aynan shunday qaror qilganini anglashiga yordam beradi. Refleksiya faoliyat yakuni emas, yangi qadriyatli bilim va keyingi qaror uchun qayta aloqa vazifasini bajaradi.

Oltinchi guruh – diagnostik-rivojlantiruvchi imkoniyat. Aksiologik rivojlanishni faqat nazorat qilish emas, talabning individual rivojlanish trayektoriyasini aniqlash maqsadida baholash zarur. Motivatsion-qadriyatli, kognitiv-aksiologik, kommunikativ-deontologik, faoliyatli-amaliy va refleksiv-baholovchi komponentlar bo'yicha profil tuzish talabning kuchli va rivojlantirilishi zarur jihatlarini ko'rsatadi. Shu asosda individual topshiriq, mentorlik yordami va korreksion faoliyat rejalashtiriladi(1-jadval).

1-jadval

Pedagogik imkoniyat	Asosiy vositalar	Kutiladigan aksiologik natija
Mazmunliy-integrativ	Aksiologik-didaktik birlik, fanlararo integratsiya, qadriyatli muammo	Qadriyatni tushunish va kasbiy mazmun bilan bog'lash
Faoliyatli-amaliy	Dilemma, keys, kritik hodisa, mikroo'qitish, amaliyot	Asoslangan tanlov va mas'uliyatli pedagogik qaror
Kommunikativ-deontologik	Dialog, munozara, rolli vaziyat, mentorlik	Hurmat, adolat, burch va etik muloqot
Raqamli-etik	AI va raqamli muhitga oid etik vaziyatlar	Akademik halollik, maxfiylik va inson markazli texnologik tanlov
Refleksiv-korreksion	Refleksiv kundalik, e-portfolio, o'zini baholash	Shaxsiy ma'no, kasbiy pozitsiya va o'zini korreksiyalash
Diagnostik-rivojlantiruvchi	Ko'p manbali baholash, profil, ekspertiza	Individual rivojlanish trayektoriyasi

Ajratilgan imkoniyatlar alohida metodlar ro'yxati emas, yagona rivojlanish siklining o'zaro bog'langan bo'g'inlaridir. Mualliflik yondashuviga ko'ra, aksiologik rivojlanish mantiqi "bilim -shaxsiy ma'no - emotsional-irodaviy qabul - axloqiy-pedagogik tanlov - faoliyatda namoyon etish - refleksiv baholash va korreksiya" tarzida ifodalanadi. Bu sikl chiziqli emas: refleksiya yangi bilim va motivatsiyaga qaytadi, yangi pedagogik vaziyat esa ilgari qabul qilingan qadriyatlar iyerarxiyasini qayta ko'rib chiqishga undaydi.

Pedagogik imkoniyatlarning samarali ishlashi uchun auditoriya mashg'ulotlari, mustaqil ta'lim, pedagogik amaliyot va ma'naviy-ma'rifiy faoliyat bir-biridan uzilgan shakllar emas, yagona aksiologik rivojlanish trayektoriyasi sifatida tashkil etilishi lozim. Auditoriyada qadriyatli mazmun anglanadi, mustaqil ta'limda shaxsiy pozitsiya shakllantiriladi, amaliyotda qaror real kasbiy vaziyatda sinovdan o'tkaziladi, ijtimoiy va ma'naviy-ma'rifiy faoliyatda esa mas'uliyatli xulq-atvorda namoyon etiladi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar qadriyatlar ta'limini alohida ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar bilan cheklash yetarli emasligini ko'rsatadi. Willemse M., Lunenberg M., va Korthagen F. ta'kidlagan nazariya-refleksiya-namuna birligi mazkur tadqiqotda faoliyatli sinov va diagnostik qayta aloqa bilan kengaytiriladi. Shunday qilib, qadriyatni o'qitishdan qadriyat asosida kasbiy qaror qabul qilishni rivojlantirishga o'tish taklif etiladi. R.Thornberg aniqlagan professional bilim yetishmasligi muammosi "aksiologik-didaktik birlik" orqali metodik jihatdan yechim topadi: qadriyat mavhum tushuncha sifatida emas, muammo, tanlov, dalil va refleksiya bilan birga loyihalanadi. O.Shapira-Lishchinsky tomonidan o'rganilgan kritik hodisa va etik dilemmalar esa bo'lajak o'qituvchining kasbiy qarorini real vaziyatga yaqin sharoitda mashq qildirish imkonini beradi.

N.Pantić va T.Wubbelsning axloqiy qadriyatlar hamda shaxslararo munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik haqidagi xulosasi kommunikativ-deontologik komponentning zarurligini tasdiqlaydi. Qadriyatli pozitsiya faqat talabning fikrida emas, tinglash, empatiya, xolislik, chegaralarni saqlash, inklyuziv munosabat va konfliktni insonparvar hal etish kabi kuzatiladigan faoliyatda namoyon bo'lishi kerak.

Raqamli-etik imkoniyat an'anaviy pedagogik aksiologiyaning zamonaviy kengayishi sifatida talqin qilinadi. UNESCOning AI kompetensiyalari doirasidagi inson markaziyligi va etika talablari bo'lajak o'qituvchini texnologik vositani "ishlaydi/ishlamaydi" mezonini bilangina emas, balki "inson qadr-qimmatini, adolat,

xavfsizlik va pedagogik maqsadga qanchalik mos?" mezoni asosida baholashga yo'naltiradi.

Natijalar shuningdek, refleksiyaning alohida yakuniy bosqich sifatida emas, barcha faoliyat turlarini bog'lovchi mexanizm sifatida ko'rish zarurligini ko'rsatadi. Refleksiv yozuv, portfolio va mentorlik talabaning kasbiy identitetini, qarorining qadriyatli asoslarini va o'zgarish dinamikasini ko'rinadigan dalillarga aylantiradi. Bu esa baholashning jazolovchi emas, rivojlantiruvchi funksiyasini kuchaytiradi.

XULOSA

Bo'lajak o'qituvchilarda aksiologik kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari mazmuniy-integrativ, faoliyatli-amaliy, kommunikativ-deontologik, raqamli-etik, refleksiv-korreksion va diagnostik-rivojlantiruvchi yo'nalishlarning o'zaro birligida namoyon bo'ladi.

Aksiologik kompetensiyani shakllantirish qadriyatlar haqidagi bilimni ko'paytirish emas, balki qadriyatni shaxsiy ma'noga aylantirish, murakkab pedagogik vaziyatda ongli tanlov qilish, tanlovni faoliyatda sinash va natijani refleksiv korreksiyalash jarayonidir. Shu bois ta'lim texnologiyalari axborot berishdan ko'ra qadriyatli muammo, pedagogik dilemma, real faoliyat, dialog va refleksiyaning tashkil etishga yo'naltirilishi zarur.

Pedagogik ta'limda auditoriya mashg'uloti, mustaqil ta'lim, amaliyot va ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning yagona aksiologik rivojlanish trayektoriyasida integratsiyalashuvi, ko'p manbali diagnostika va individual rivojlanish profili bilan qo'llab-quvvatlanishi mazkur kompetensiyalarni barqaror kasbiy sifatga aylantirishning muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kaldibekova, A., & Xodjayev, B.X. (2009). Pedagogik aksiologiya. Toshkent: Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti.
2. Mardonov, Sh.Q. (2006). Pedagog kadrlarni ta'limiy qadriyatlar asosida tayyorlash va malakasini oshirishning pedagogik asoslari. Doktorlik dissertatsiyasi. Toshkent.

3. Muslimov, N.A., Urazova, M.B., & Eshpulatov, Sh.N. (2013). Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Council of Europe. (2020). Reference Framework of Competences for Democratic Culture: Guidance Document for Higher Education. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
5. UNESCO. (2024). AI Competency Framework for Teachers. Paris: UNESCO. <https://doi.org/10.54675/ZJTE2084>
6. Willemse, M., Lunenberg, M., & Korthagen, F. (2005). Values in education: A challenge for teacher educators. *Teaching and Teacher Education*, 21(2), 205–217. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2004.12.009>
7. Thornberg, R. (2008). The lack of professional knowledge in values education. *Teaching and Teacher Education*, 24(7), 1791–1798. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.04.004>
8. Pantić, N., & Wubbels, T. (2012). Teachers' moral values and their interpersonal relationships with students and cultural competence. *Teaching and Teacher Education*, 28(3), 451–460. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.11.011>
9. Shapira-Lishchinsky, O. (2011). Teachers' critical incidents: Ethical dilemmas in teaching practice. *Teaching and Teacher Education*, 27(3), 648–656. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2010.11.003>
10. Chambers, D.J., & Lavery, S. (2012). Service-learning: A valuable component of pre-service teacher education. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(4). <https://doi.org/10.14221/ajte.2012v37n4.2>
11. Eyler, J. (2002). Reflection: Linking service and learning—linking students and communities. *Journal of Social Issues*, 58(3), 517–534. <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00274>
12. Zeichner, K. (2010). Rethinking the connections between campus courses and field experiences in college- and university-based teacher education. *Journal of Teacher Education*, 61(1–2), 89–99. <https://doi.org/10.1177/0022487109347671>
13. Zhang, C., Schießl, J., Plöchl, L., Hofmann, F., & Gläser-Zikuda, M. (2023). Evaluating reflective writing in pre-service teachers: The potential of a mixed-methods approach. *Education Sciences*, 13(12), 1213. <https://doi.org/10.3390/educsci13121213>